

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Oslo, 01.04.19

HØRING OM ENDRINGER I ABORTLOVEN – FOSTERREDUKSJON

Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) viser til høringsbrev av 19.02.19 vedrørende forslag om endringer i abortloven for å regulere adgangen til fosterreduksjon. Vi takker for tilliten som høringsinstans.

JURK er et uavhengig, studentdrevet rettshjelptiltak som skal bidra til at alle kvinner er bevisste sin rettsstilling og til at likestilling praktiseres. Vi gir gratis rettshjelp til alle som definerer seg som kvinner, gjennom rettsinformasjon, rettspåvirkning og bistand i konkrete saker. Vi uttaler oss på bakgrunn av de erfaringer vi har gjort oss gjennom vårt arbeid.

Innledende bemerkninger

Adgangen til fosterreduksjon er ikke uttrykkelig regulert i dagens abortlov, men det er forutsatt at fosterreduksjon faller inn under lovens ordlyd. Videre er det åpnet for å gjennomføre selvbestemt fosterreduksjon etter utgangen av uke 12, dersom begjæring foreligger før utgangen av uke 12, av hensyn til forsvarlig medisinsk praksis, jf. abortforskriften § 3 (3).

Regjeringen foreslår i høringsnotatet å fjerne adgangen til selvbestemt fosterreduksjon. Forslaget bryter med det grunnleggende prinsipp i abortloven, nemlig kvinnens rett til selvbestemmelse, og innebærer en klar innskrenkning av dagens rett til selvbestemt abort; både fordi en avgjørelse kvinner tidligere selv har kunnet ta, nå skal fattes av en nemnd, men også fordi kvinnen etter dette må oppfylle visse vilkår for å få innvilget svangerskapsavbrudd før uke 13, noe som ikke er tilfellet etter dagens lovgivning.

JURK ønsker å understreke at selve retten til selvbestemt fosterreduksjon følger av abortloven § 2, slik det er forutsatt ved tolkning av bestemmelsen. Det er altså ikke korrekt å hevde at selvbestemt fosterreduksjon kun er basert på en unntaksbestemmelse i abortforskriften. JURK er imidlertid enige i at det kan være uheldig at retten til utsatt inngrep ved fosterreduksjon følger av unntaksbestemmelsen i abortforskriften § 3. Dette kan imidlertid enkelt løses ved at man uttrykkelig slår fast i abortloven at fosterreduksjon er å

anse som et svangerskapsavbrudd, og ved at man flytter unntaksbestemmelsen i abortforskriften § 3 til abortloven. Det er altså ikke nødvendig å fravike prinsippet om selvbestemmelse for at det skal bli bedre samsvar mellom lovverk og medisinsk praksis.

JURK er etter dette svært kritiske til forslaget om å fjerne adgangen til selvbestemt fosterreduksjon, og ber om at det trekkes. Vi vil i det følgende komme med merknader til ulike aspekter ved forslaget.

Hensyn og formål bak abortloven

Hensyn bak abortloven

Da abortloven ble vedtatt i 1975, var ikke fosterreduksjon en teknisk mulighet, og ble naturlig nok ikke uttrykkelig regulert i lovgivningen. Men fosterreduksjon er - slik også departementet slår fast i høringsnotatet - et svangerskapsavbrudd, og hensynene bak abortloven gjør seg også gjeldende ved lovregulering av fosterreduksjon.

I ot.prp. nr. 53 (1977-1978) fremkommer det at dagens abortlovgivning bygger på en forutsetning om at «kvinnen er i stand til selv å avgjøre hvorvidt hennes svangerskap skal avbrytes eller ikke». Det vises også til en uttalelse i Stortingsmelding nr. 51 for 1973-1974, hvor det fremkommer at det viktigste prinsippet i abortlovgivningen er at kvinnen sikres retten til selv å ta den endelige avgjørelsen i spørsmålet om svangerskapsavbrudd, når graviditetens varighet er under 13 uker. Av forarbeidene til abortloven fremgår det dessuten at selvbestemmelsesretten også omfatter familiens «grunnleggende rett» til «selv å bestemme det antall barn den vil ha».

Å anerkjenne kvinners rett til selvbestemmelse, herunder retten til å bestemme hvor mange barn hun ønsker, er altså det mest grunnleggende prinsipp i abortloven. Det har siden loven ble vedtatt vært forutsatt at kvinner selv er egnet og i stand til alene å ta avgjørelsen om svangerskapsavbrudd før utgangen av svangerskapets tolvte uke. JURK kan ikke se at kvinner i 2019 er i dårligere stand enn tidligere til selv å ta slike avgjørelser.

Formål bak abortloven

Det følger av formålsbestemmelsen i abortloven at samfunnet skal sikre «alle barn betingelser for en trygg oppvekst». Forslaget til departementet vil i ytterste konsekvens føre til at kvinner presses til å bære fram barn de ikke ønsker. Dette forslaget kan dermed *ikke* sies å sikre alle barn en trygg oppvekst, slik det er forutsatt at bestemmelsene i abortloven skal gjøre.

Internasjonale forpliktelser

Norge er forpliktet etter kvinnediskrimineringskonvensjonen (KDK) art. 12 til å treffe alle tiltak som er nødvendige for å avskaffe diskriminering av kvinner på helseområdet,

herunder ved reproduktive helserettigheter.¹ Konvensjonen har forrang over annen norsk lovgivning, jf. menneskerettighetsloven § 3, og generelle anbefalinger skal tillegges vekt. Det er sentralt for enhver nasjonalstat som ønsker å oppfylle og opprettholde KDK at de gir kvinner tilgang på helsetjenester i samsvar med kvinnens helsebehov og ønske, blant annet når det gjelder svangerskap og fødsler.

I generell anbefaling til art. 12 påpekes det at sosiale faktorer kan føre til at det er forskjell på ulike kvinners helsesituasjon. Etter dette skal man ta ekstra hensyn til helsebehov og helserettigheter til kvinner som hører til sårbare eller utsatte grupper.² JURK er bekymret for at lovendringen kan slå uforholdsmessig ut for kvinner som er i en slik sårbar situasjon. Kvinner med økonomiske forutsetninger for det, kan dra over grensen for å få utført fosterreduksjon i våre naboland. Kvinner som eksempelvis nylig har flyktet til Norge, eller som har svak økonomi, har kanskje ikke denne muligheten. Det er nettopp disse kvinnene som etter kvinnekommisjonens uttalelser bør få større anerkjennelse i helsesituasjoner.

Et av nøkkelementene etter KDK artikkel 12, er videre at helselovgivning i de konvensjonsbundne landene skal være basert på vitenskapelige og etiske undersøkelser og vurdering av helsestatusen og behovene til kvinnene i landet.³ Etter JURKs oppfatning er høringsnotatets forslag ikke forankret i vurderinger som er holdbare, verken faglig eller etisk. Når det gjelder faglige vurderinger fremgår det tvert imot at fosterreduksjon *kan* begrense risikoen for spontanabort og tidlig fødsel.

Når det gjelder etiske vurderinger, fremheves det i høringsnotatet at fosterreduksjon innebærer vanskelige og andre etiske vurderinger enn svangerskapsavbrudd ellers. JURK savner imidlertid en utdypning av hvorfor disse etiske spørsmålene er så annerledes at kvinner som begjærer fosterreduksjon skal ha en helt annen rettsstilling enn kvinner som begjærer andre svangerskapsavbrudd. JURK kan heller ikke se hvorfor en nemnd som består av helsepersonell har bedre forutsetninger enn kvinnen det faktisk gjelder, til å ta etisk gode valg.

Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), har forrang over annen norsk lovgivning, jf. menneskerettighetsloven § 3. I ØSK Generell kommentar nr. 22, redegjøres det for seksuelle og reproduktive helserettigheter, som anses som en del av helserettighetene man har etter konvensjonens artikkel 12. I kommentarens

---

¹ Jf. General recommendation nr. 24 (1999): article 12: Women and health. Intro.

² nr. 6

³ nr. 9

avsnitt 38 slår det fast at: «Retrogressive measures should be avoided and, if such measures are applied, the state party has the burden of proving their necessity.”

Selv om de generelle kommentarer fra ØSK ikke anses som bindende rett, skal uttalelsene få forholdsvis stor vekt ved tolkning av konvensjonsbestemmelsene. Vekten beror på hvor klare uttalelsene er, jf. Rt-2015-193. Uttalelsen i generell kommentar nr. 22 avsnitt 38, og uttalelsene i generelle kommentarer nr. 14, nr. 13 og nr. 3, må anses som helt klare. Dersom det skal gjennomføres tiltak som begrenser eller forringer allerede tilkjente helserettigheter, skal staten altså bevise at slike inngrep er nødvendige. Kan staten ikke bevise at tiltaket er nødvendig, bør innskrenkingen unngås.

Slik det er redegjort for ovenfor, vil endringsforslaget innebære at allerede tilkjente helserettigheter innskrenkes, uten at staten har kunnet bevise at endringen er nødvendig. Etter internasjonal rett er det derfor klart at en slik innskrenking bør unngås.

JURK ber departementet gjennomgå de internasjonale forpliktelsene grundig før det vurderes om kvinners selvbestemmelsesrett skal innskrenkes.

Abortnemnd

Regjeringen foreslår i høringsnotatet at avgjørelsesmyndigheten for fosterreduksjon skal ligge hos en abortnemnd, uavhengig av om avgjørelsen skal tas før eller etter utgangen av svangerskapets tolvte uke. JURK er svært skeptiske til en slik endring, og ønsker å knytte noen bemerkninger til dette forslaget.

Motstridende føringer for nemndas vurderinger

I forslaget er det lagt sterke føringer for hva som kan regnes som urimelig belastning/vanskelig livssituasjon m.v etter abortloven § 2 tredje ledd bokstav a-c i saker som gjelder fosterreduksjon. Samtidig fremgår det av endringsforslaget at nemnda *skal* legge vesentlig vekt på hvordan kvinnen selv bedømmer sin situasjon. JURK mener at dette er to motstridende føringer for nemndas vurderinger, som det er vanskelig å se hvordan skal forenes. JURK er bekymret for at dette kan føre til ulik praksis i nemnder, og til en uavklart rettsstilstand som går på bekostning av de kvinnene som velger fosterreduksjon.

Belastning ved nemndsbehandling

Det må legges til grunn at det å ta en avgjørelse om svangerskapsavbrudd i seg selv er belastende. I nemnda må kvinnen i tillegg forsvare eget behov for fosterreduksjon. Kvinner som har måttet møte for en abortnemnd, beskriver situasjonen som uutholdelig. Det er ikke vanskelig å forstå at det kan oppleves nedverdiggende og skamfullt å måtte forsvare for en nemnd en beslutning som allerede kan ha vært vanskelig å ta. Enda tyngre er prosessen der kvinnen igjen forventes å begrunne valget sitt i klagenemnd dersom begjæring om fosterreduksjon resulterer i avslag i primærnemnda.

juridisk rådgivning for kvinner **JURK**

Nemndsbehandling kan også oppleves som et angrep på kvinnens integritet, og er etter JURKs oppfatning et unødvendig formynderi av gravide kvinner. I Ot.prp. nr. 53 (1977-1978) fremgår det at departementet ser at kvinnen kan føle at hun «må overdramatisere sin situasjon for å gjøre inntrykk. Dette er i seg selv uverdigg ...». JURK er enige i departementets vurdering. I utgangspunktet mener JURK at det ikke foreligger et godt dokumentert grunnlag for at kvinner må møte i abortnemnd verken før eller etter utgangen av uke 12, ikke når det er snakk om fosterreduksjon eller når det gjelder annen abort. Å bestemme at enda flere må møte i nemnd enn hva tilfellet er i dag, mener vi derfor er en svært uheldig utvikling, som uthuler prinsippet og formålet bak abortloven.

For å gi kvinner et grunnlag for å ta gode avgjørelser i spørsmålet om abort, er det etter JURKs oppfatning mer hensiktsmessig å tilrettelegge for at kvinnen får god helseinformasjon i forbindelse med et eventuelt inngrep.

Effekter av endringen

JURK er bekymret for at endringsforslaget bidrar til økt stigmatisering av kvinner som velger fosterreduksjon. Ved å innskrenke disse kvinnenes rett til selvbestemmelse, settes de i en særstilling i forhold til andre kvinner som ber om abort. Det lovfestes i praksis at deres evne til å ta gode valg for seg selv og familien, er dårligere enn andres. Å gi ulike grupper kvinner ulikt vern etter abortloven, mener vi at kan øke fordommer mot kvinner som behøver fosterreduksjon. Det er en svært uheldig retning å gå.

Selv om utviklingen i medisinsk teknologi etter hvert vil gjøre det mulig å foreta en fosterreduksjon før uke 12, vil endringsforslaget likevel føre til at en begjæring om fosterreduksjon må behandles i nemnd. Endringen kan altså få virkninger utover det departementet i utgangspunktet ønsker å regulere.

Endringen kan i verste fall føre til flere aborter, da kvinnen kan velge å avslutte hele svangerskapet for å slippe den belastningen og usikkerheten som nemndsbehandling fører med seg.

Avsluttende bemerkninger

Etter JURKs vurdering har ikke departementet tilstrekkelig begrunnet behovet for nemndsbehandling av fosterreduksjon, verken faglig, sosialt, etisk eller økonomisk. I tillegg taler internasjonale forpliktelser, samt hensyn, formål og prinsipper bak abortloven mot å gjennomføre en slik endring.

Norge er et foregangsland når det gjelder kvinners rettigheter i internasjonal sammenheng. Dersom denne lovendringen gjennomføres, vil det bidra til å svekke prydbildet. Endringsforslaget forsøkes i tillegg gjennomført med påvirkning fra et parti med liten oppslutning, samtidig som det er tydelig at det er massiv motstand mot forslaget i befolkningen. Særlig i slike saker, der endringen får stor betydning for enkeltmennesker, er det nødvendig med en prosess som forankres i folkeviljen.

For å bedre lovregulere adgangen kvinner har til selvbestemt fosterreduksjon, foreslår JURK i stedet følgende endringer i abortloven:

Ny § 2 a) skal lyde:

§ 2a

Fosterreduksjon regnes som svangerskapsavbrudd etter denne loven. De øvrige bestemmelser i denne lov gjelder ved fosterreduksjon.

Dersom utførelsen av fosterreduksjon må utsettes i kortere tid av hensyn til forsvarlig medisinsk praksis, endrer ikke dette kvinnens kompetanse etter lovens § 2 annet ledd.

For Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)

Arisha G. Nabi
saksbehandler

Susan Arulanantham
Saksbehandler

Charlotte G. Berger
saksbehandler

Ingeborg A. Fjeldstad
Fagrådgiver